

Senát Parlamentu České republiky

V Praze dne 30. 8. 2021

Vážené paní senátorky a vážení pánové senátoři,

dovoluji si obrátit se na Vás v souvislosti s návrhem novely zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, protože **některá její ustanovení jsou zmatečná a v rozporu s platnou právní úpravou**, Jedná se zejména o tato ustanovení:

1) Podle navrhovaného znění § 42a odst. 1 (bod **48**) **uzavírá Smlouvu** o poskytování ochrany a pomoci dítěti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc **s osobou provozující zařízení dítě**, a to aniž by bylo uvedeno, od jakého věku. Mělo by to být dítě, které už umí číst a psát, třeba sedmileté? V § 42a odst. d) je pak pouze okrajová zmínka, že ve Smlouvě o poskytování ochrany a pomoci musí být uveden způsob a výše úhrady za poskytnutí ochrany a pomoci dítěti, a způsob jejího vyúčtování, což neplatí, uzavírá-li Smlouvu **za dítě obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo nezaopatřené dítě, jemuž je ochrana a pomoc v zařízení poskytována na jeho žádost**. Kdy a za **jakých podmínek** má být Smlouva uzavírána s obecním úřadem obce s rozšířenou působností nebo s dítětem na jeho žádost, **novela neuvádí**.

Toto ustanovení kromě naprosté **nejasnosti je v příkrém rozporu s § 858 občanského zákoníku**, který stanoví, že *rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.*

Umístění dítěte mimo rodinu je závažný zásah do rodičovské zodpovědnosti a o tom nemůže rozhodovat dítě samo. Rovněž není zřejmé, jak by probíhalo uzavírání Smlouvy o poskytování ochrany a pomoci s **obecním úřadem obce s rozšířenou působností v případě dítěte, které se ještě neumí podepsat** – uzavírala by se Smlouva ve ZDVOP, kam by se sociální pracovník OSPOD musel osobně postavit, když tito pracovníci mimo běžnou pracovní dobu mají pouze pohotovost na telefonu?

Současná právní úprava je zcela vyhovující a v souladu s platným právem - do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou děti svěřovány na základě **žádosti zákonných zástupců, žádosti OSPOD, rozhodnutí soudu** nebo **žádosti dítěte**, přičemž v případě žádosti OSPOD a žádosti dítěte je třeba do 24 hodin buď zajistit souhlas zákonných zástupců, nebo podat návrh k soudu na vydání předběžného opatření.

2) O zásah do rodičovských práv a o porušení Úmluvy o právech dítěte se jedná i v případě ustanovení § 27a odst. 10, podle něhož *osoba v evidenci zajišťuje neodkladnou péči o dítě též na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností* v případech podle § 15 odst. 1, § 16 odst. 1 a § 37 odst. 1, a to **zpravidla po dobu, než rozhodne soud o návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na nařízení předběžného opatření. Není tu žádná zmínka o tom, že by se tak mělo stát se souhlasem rodičů, anebo nepodaří-li se např. do 24 hodin, tak jako je to nyní u ZDVOP, souhlas opatřit, že je nutné v této lhůtě podat návrh na předběžné opatření. Ze slova „zpravidla“ vyplývá, že se tak může stát bez souhlasu rodičů i za jiných okolností, než že soud rozhoduje o předběžném opatření. Toto ustanovení tedy porušuje Úmluvu o právech dítěte v článku 9 odst. 1, podle něhož *státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zajistí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte.***

3) Další právu odporující ustanovení je nové znění § 42c odst. 5 (bod 50), podle něhož je **oboustranně osiřelé dítě od hrazení úhrady nákladů za poskytování ochrany a pomoci **osvobozeno**. Podle odst. 3 § 42b jsou osobami povinnými úhradou rodiče, jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte, popř. jiná fyzická osoba povinná výživou dítěte. **Oboustranně osiřelé dítě však nemá vůči sobě samému vyživovací povinnost**, proto od této povinnosti potažmo od hrazení úhrady **nemůže být osvobozeno**. V případě oboustranně osiřelého dítěte by jako osoby povinné výživou přicházeli v úvahu prarodiče, nikoli dítě samo.**

Dosavadní úprava § 42b odst. 1, písm. c), která stanoví, že *povinnost hradit příspěvek na úhradu pobytu a péče poskytované v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen "příspěvek") podle § 42c až 42f, bylo-li dítě umístěno do tohoto zařízení na základě rozhodnutí soudu nebo žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, mají*

a) rodiče dítěte nebo rodič, kterému bylo dítě rozhodnutím soudu svěřeno do výchovy, popřípadě jiná osoba povinná výživou dítěte,

b) nezletilý rodič umístěný společně s dítětem v takovém zařízení,

c) příjemce sirotčího důchodu oboustranně osiřelého dítěte, je logická a zcela vyhovující.

4) Státní příspěvek pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc návrh novely sice zvyšuje z 22 800 Kč měsíčně na 36 000 Kč (§ 42g odst. 3, písm. a) – bod 52), současně však na rozdíl od současné úpravy **výrazně omezuje možnosti jeho použití, a to pouze na rozsah činností uvedených v § 42 odst. 2.**

§ 42 odst. 2 až 4 (bod 47) nově zní:

(2) Ochrana a pomoc podle odstavce 1 se poskytuje v rozsahu těchto činností

a) poskytnutí ubytování,

b) poskytnutí stravy,

c) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,

d) pomoc při osobní hygieně nebo zajištění podmínek pro osobní hygienu,

e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,

f) zajištění výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností,

g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí,

h) zajištění sociálně terapeutických činností,

i) zajištění zdravotních služeb, psychologické a jiné obdobné péče

(3) Nezaopatřenému dítěti se v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytuje **osobní vybavení, drobné předměty běžné osobní potřeby** a některé služby s přihlédnutím k jejich potřebám. Osobním vybavením se rozumí **prádlo, šatstvo a obuv**; některými službami se rozumí stříhání vlasů, **holení a pedikúra**.

(4) Při poskytování pomoci a ochrany dítěti podle odstavce 1 je zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc povinno spolupracovat s rodinou dítěte a poskytnout této rodině pomoc při vyřizování a zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, zajišťovat členům rodiny dítěte terapii, nácvik rodičovských a dalších dovedností, které rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte nezbytně potřebuje pro péči a výchovu dítěte, a to v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte zpracovaným orgánem sociálně-právní ochrany. – **na toto by státní příspěvek nebylo možné použít.**

Nová úprava by financování ZDVOP tedy zhoršila. Státní příspěvek ve výši 36 000 Kč měsíčně vypadá sice jako velké zlepšení oproti 22 800 Kč, ve skutečnosti ale tomu tak není. Každoročně jsou totiž ZDVOP dofinancovávány MPSV a krajskými úřady, což podle vyjádření ministerstva po novele již nebude možné. V loňském roce například náš ZDVOP Koala Kbely obdržel dotaci MPSV ve výši 707 800 Kč, takže měsíční státní příspěvek na jedno dítě činil fakticky **30 794 Kč**, včetně dotace MHMP ve výši 767 000 Kč pak **fakticky činil 39 444 Kč na dítě měsíčně**, přičemž jej podle dosavadní úpravy **je možné použít na vše, co souvisí s péčí o dítě**. § 42g odstavec 2 nyní zní: ***Zřizovatel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je povinen využít státní příspěvek pouze pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, v němž je dítě umístěno – tedy nejen na aktivity uvedené v navrhovaném § 42 odst. 2, ale i na prádlo, šatstvo a obuv a , drobné předměty běžné osobní potřeby*** - pokud jde o služby holení a pedikúry, ty děti obvykle nepotřebují. Kromě činností vyjmenovaných v navrhovaném § 42 odst. 2 **lze nyní ze státního příspěvku hradit i vybavení ZDVOP**, které je nutno obměnit, např. rozbitou pračku, lednici, postel, opotřeбенé a již nepoužitelné matrace, lůžkoviny, **údržbu zahrady a dětského hřiště** apod. **Z čeho by zařízení mělo tyto věci a činnosti financovat, není z návrhu novely jasné.** Příspěvek (výživné) rodičů včetně přídavků na děti činily za celý loňský rok v případě Koaly pouze 50 455 Kč, tj. průměrně 570 Kč na dítě měsíčně.

Kromě toho návrh novely **neuvádí, co se má stát s nevyčerpanou částí státního příspěvku**, zda a kam má být vrácena, a zda je třeba nevyčerpanou část státního příspěvku vracet měsíčně, či až za celý rok.

5) Část čtvrtá – změna zákona o výkonu ústavní výchovy č. 109/2002 Sb.:

Navrhované znění § 1 odst. 2 a § 12 odst. 3 fakticky **zakazuje umísťovat** do školských zařízení pro výkon ústavní výchovy včetně dětských domovů **děti mladší 4 let**.

Podle § 20 odst. 1, písm. d) právo dítěte s nařízenou ústavní výchovou na **společné umístění se svými sourozenci**, nebrání-li tomu závažné okolnosti ve vývoji a vztazích sourozenců, neplatí v případě dítěte do dovršení **3 let**, **ledaže je společné umístění se sourozenci v nejlepším zájmu dítěte do dovršení 3 let z důvodu zachování sourozeneckých vazeb**.

Toto ustanovení se však **nevztahuje na děti starší tří 3 let a mladší 4 let**, které nemohou být umísťovány do dětských domovů, byť by bylo **společné umístění se sourozenci v jejich nejlepším zájmu z důvodu zachování sourozeneckých vazeb**, což je vůči těmto dětem, tj. dětem starším tří let a mladším čtyř let **diskriminační**.

6) Část čtrnáctá – změna zákona o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb.:

V § 452 odst. 2 se za větu první vkládá věta „U dětí do dovršení 3 let je vhodným výchovným prostředím pouze péče fyzické osoby.“ **Opět se zde zapomnělo na děti starší 3 let a mladší 4 let,** které nemohou být umístěny do dětského domova, přičemž v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc mohou být jen 6 měsíců.

Podle § 454 odst. 1 může soud nařídít **umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby příbuzné nebo blízké jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.**

Předmětné ustanovení § 454 odst. 1 nyní zní:

Předběžné opatření může soud nařídít jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Jedná se o tzv. rychlé předběžné opatření, o kterém nyní musí soud rozhodnout do 24 hodin, které **je vykonatelné ihned** bez ohledu na doručení.

Navrhované znění tedy na jedné straně **omezuje rozhodovací pravomoc soudů,** když umístit dítě mimo rodinu nebo osoby příbuzné či blízké může jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí, **na druhou stranu dává soudům pravomoc rozhodnout tzv. rychlým, tj. okamžitě vykonatelným předběžným opatřením, i bez návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí,** jedná-li se o umístění dítěte do péče druhého rodiče nebo do péče osoby příbuzné či blízké.

Vážené paní senátorky, vážení pánové senátoři, z výše uvedených důvodů jsme toho názoru, že by předmětný návrh novely měl být zamítnut nebo vrácen sněmovně s pozměňovacími návrhy, které by výše uvedené rozpory odstranily. Děkujeme.

S pozdravem

Za Sdružení na ochranu ohrožených dětí

Marie Vodičková, předsedkyně